

Domovina daje moč in razpoznavnost

■ **Dragica Motik**, prof. zgodovine, je bila pet let učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine v Nemčiji, nato veliko let višja svetovalka za dopolnilni pouk slovenščine v tujini na *Zavodu RS za šolstvo*, od šolskega leta 2010 do 2017 pa je ponovno poučevala dopolnilni pouk slovenščine v Čabru, Tršču, Prezidu, Buzetu, Pulju in na Reki.

V članku bom na kratko predstavila delo učitelja dopolnilnega pouka slovenščine (v nadaljevanju DPS), ki si za hrvaško-slovensko mejo, točneje v Čabru, Tršču, Prezidu, Buzetu, Pulju in na Reki, prizadeva med Slovenci in njihovimi potomci ohranjati zavedanje, da so del slovenske skupnosti in širšega slovenskega kulturnega prostora, da se s slovenstvom identificirajo in ga ohranjajo. Učitelji učence DPS ozaveščamo tudi o pomenu sožitja in enakopravnem vrednotenju prvin slovenskega in hrvaškega kulturnega izročila.

Ob dejavnostih pri DPS in med njim sem učencem razgrinjala zgodovinske mejnike, dogodke in posamezne osebnosti, ki so nas v zgodovini povezovali in nam dajali pogum. Učence DPS sem ozaveščala o pomenu spoznanih dogodkov, mejnikov in posameznikov, ki so bili in so še naši »svetelniki«, ki jih ne smemo spregledati. Saj vemo, kaj se zgodi z ladjo, ki na svoji poti spregleda svetilnik.

Dopolnilni pouk slovenščine v tujini je oblika domovinske vzgoje

Poučevanje DPS na Hrvaškem organizira in financira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Ta pouk omogočajo Ustava Republike Slovenije, krovnii Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja, šolska zakonodaja Republike Slovenije¹ in predpisi posamezne države, v kateri pouk poteka. DPS je prostovoljna in

za učence brezplačna dejavnost. Obiskujejo ga lahko predšolski otroci, osnovnošolski učenci, dijaki ter odrasli Slovenci in njihovi potomci. Pouk je običajno organiziran v popoldanskem času, traja od 3 do 5 ur tedensko, izvaja pa se v javni šoli ali v društvenih prostorih slovenskih skupnosti.

Učni načrt za dopolnilni pouk slovenščine²

Temeljni cilji DPS so opredeljeni v Učnem načrtu za dopolnilni pouk slovenščine z otroki slovenske narodnosti, ki živijo v tujini. Pripravil ga je Zavod RS za šolstvo. Med najpomembnejšimi jezikovnimi cilji so pridobivanje osnovnega besedišča za sporazumevanje v slovenskem jeziku v vsakdanjih situacijah, bogatenje in utrjevanje besedišča, razvijanje in poglobljanje sporazumevalnih zmožnosti, pridobivanje osnov slovenskega knjižnega jezika ter spoznavanje najpomembnejših pisateljev in drugih velikansov slovenske besede.

Poleg jezikovnih sledimo tudi drugim ciljem. Učenci spoznavajo prvine slovenskega kulturnega izročila v besedi, sliki, glasbi, pa tudi plesnem gibu, spoznavajo geografske, zgodovinske in etnološke prvine Slovenije in slovenskega naroda. Učence ozaveščamo ter v njih zbijamo željo in potrebo po ohranjanju slovenščine in kulturnega izročila ter stikov z vrstniki v Sloveniji, krepimo vezi med njimi in spodbujamo pozitivno vrednotenje slovenskega jezika in

kulture v 'družbi' drugih jezikov in kultur. Vse to naj bi prispevalo k potrebi po ohranjanju posameznikove in narodne samobitnosti, h krepitvi domoljubja oz. pripadnosti slovenskemu narodu in kulturi.

Učiteljeva vloga je ključna

Učiteljeva vloga pri spodbujanju slovenstva med udeleženci DPS v tujini je zelo pomembna. Da bi bil kos ciljem iz učnega načrta, morata Zavod RS za šolstvo oz. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport skrbeti za stalno strokovno usposabljanje učiteljev, ti pa morajo skrbno izbirati vsebine in primerne metodično-didaktične postopke, s katerimi zbijajo zanimanje učencev za aktivno sodelovanje pri pouku. Tudi učiteljeva naravnost do obravnavanih vsebin ni zanemarljiva. Od njega je odvisno, katere zgodovinske, geografske in socialno-kulturološke vsebine bo izbral in s pomočjo katerih metod jih bo posredoval, da bo to starosti in spoznavnim zmožnostim posameznikov primerno in hkrati zanimivo. Učenci pri pouku in dejavnostih ob njem spoznavajo prvine slovenske kulture na različnih področjih in iz različnih zgodovinskih obdobj. V pogovoru v skupinah in z učiteljem vrednotijo posamezne dogodke, osebnosti in mejnike, kaj so ti nekoč pomenili, kako se je ob njih zbudila in utrjevala zavest o pripadnosti jeziku in slovenstvu, spoznavajo svoje korenine, zavedo se, od kod prihajajo. Pridobljena spoznanja

ponotranjajo in se z njimi istovetijo, vzljubijo slovensko kulturo in Slovenijo.

Učitelji se nemalokrat sprašujemo, kaj naj bi še storili, da bi mladim pomagali, da bi začutili domoljubje ter željo in potrebo po povezanosti slovenskega naroda, kakšen je naš odnos do domovine, kaj lahko naredimo v okolju, kaj pa v šoli, za kaj so (so) odgovorni drugi, denimo starši, ožje in širše okolje. Tudi sama sem si postavljala navedena vprašanja, se poglobljala v učence in njihove starše ter iskala vsebine, s katerimi bi pritegnila njihovo pozornost. Tukaj bom naštetla le nekatere dejavnosti, ki sem jih uspešno udeležila z učenci osnovnošolske in srednješolske starosti ter z odraslimi udeleženci DPS. Pri vseh dejavnostih so učenci, ponekod tudi njihovi starši, aktivno sodelovali.

- Pripravljala sem scenarije za nastope učencev na kulturnih prireditvah (miklavževanje, predbožične in prednovoletne prireditve, dan kulture, zaključne šolske prireditve ipd.). Uprizarjali smo življenje in delo pomembnih osebnosti v slovenski zgodovini (Primož Trubar, Janez Vajkard Valvazor, France Prešeren, Simon Gregorčič ...), legende (Ajdovska deklica, čarovnice na Cerkljskem jezeru, Zlatorog), priredbe del slovenskih literatov (Butalci so šli po vino, Zvezdica Zaspanka, Sapramiška, Sovica Oka) ipd.
- Učence sem vsako šolsko leto večkrat peljala na ogled kulturnih predstav v Ljubljano (lutkovne predstave za najmlajše, dramske in operne predstave v Drami, Operi in Cankarjevem domu).
- V mesecu pred dnevom kulture smo spoznavali prejemnike Prešernovih nagrad in nagrad Prešernovega sklada (brali njihova dela, poslušali nagrajene skladbe, si ogledali nagrajene filme, ilustracije, z nekaterimi nagrajenci smo se osebno srečali in si dopisovali v slovenščini).

»Materni jezik je najdražja dota, ki smo jo od svojih starih zadobili, skrbno smo ga dolžni hraniti, olepšati in svojim mlajšim zapustiti.«

A. M. Slomšek: Tri pridige o jeziku – Svoj jezik je treba spoštovati (III. pridiga)

- Kuhali smo slovenske tradicionalne jedi in pekli sladice ter vse to povezovali s praznovanji slovenskih tradicionalnih praznikov.
- Pripravljali smo razstave s celostnimi predstavami delovanja DPS v določenem kraju.
- Vsako šolsko leto smo odšli na dve strokovni ekskurziji v Slovenijo. Na vsako ekskurzijo smo se aktivno pripravljali. Učenci in odrasli udeleženci DPS so bili v avtobusu in v obiskanih krajih aktivni 'vodniki'. Tako so se poglobili v vsebino in si izboljševali pomnjenje.
- Pri pouku smo spoznavali slovenske pisatelje in obiskali njihove rojstne kraje (Primož Trubar, Simon Gregorčič, Fran Levstik, Josip Jurčič, France Prešeren, Ivan Cankar). Ob spoznavanju pisatelja Ivana Cankarja smo si ogledali predstavo Kralj na Betajnovi v ljubljanski Drami.
- Ustvarjali smo šolsko glasilo, ki je združilo učence in odrasle iz vseh krajev, v katerih je potekal DPS.

Ob različnih dejavnostih pri pouku in med

*»Ko si otroka dvignil me na rame,
o bog, sem videl dlje kot z vrha gore,
poti v neskončnost prvikrat zaslutil
in skozte, skozi tvoje korenine
precejal se, močan in čist,
vse globlje in globlje, vse
do samega izvira vseh davnih
prednikov.«*

*Ciril Zlobec,
Vonj po prednikih*

njim učitelji poskušamo dvigniti otroke in mladostnike v spoznavanju in spoznanju ter zavedanju višje, da bi ti lahko stvari videli širše in globlje, jih primerjali in vrednotili in jih zagledali do korenin, kot je zapisal Ciril Zlobec.

Sodelovanje s starši

Vse dejavnosti pri DPS in med njim je

Učenci iz Buzeta, Čabra in z Reke na strokovni ekskurziji na gradu Bogenšperk leta 2015 (foto: arhiv Dragice Motik)

možno dosežati le v sodelovanju s starši. Staršem sem predlagala, da svoje otroke spodbujajo pri učenju slovenščine, naj sami pokažejo zanimanje zanjo, naj otrokom berejo pravljice in zgodbe v slovenščini, jim pripovedujejo o krajih in pomembnih osebah v krajih, od koder prihajajo njihovi predniki, naj otroke spodbujajo k uporabi novih slovenskih besed, naj z njimi poslušajo ali pojejo slovenske otroške in ljudske pesmi, obiskujejo kulturne prireditve v slovenskih društvih ali pa predstave v slovenskih gledališčih, naj se z otroki udeležujejo šolskih ekskurzij v Slovenijo ali pa jih sami popeljejo v Slovenijo ipd.

Radi imamo to, kar nam daje moč in razpoznavnost

S čim se ljudje lahko identificiramo? Zagotovo z znanimi prijetnimi dogodki in z osebnostmi oz. s tistim, kar nam daje moč, nas opogumlja in nam pomaga skozi življenje.

Če nečesa ne poznamo dobro, tega ne moremo vzljubiti, se s tem ne moremo istovetiti. Ko stvari, osebnosti, dogodke poglobljeno spoznamo, ko razumemo, kaj in zakaj je bilo tako, kot je bilo, ko stvari globlje spoznamo, se lahko odločamo in rečemo: »To sem jaz, tu so moje korenine, s tem se lahko poistovetim, tja sodim, to je moj dom, to je moja domovina, v to smer grem.«

Opombe

¹ 6. člen Zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (ZORSSZNM). Pridobljeno 11. 8. 2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=200643&stevilka=1836>.

² Pridobljeno 11. 8. 2017 s <http://www.zrss.si/slovenscina/gradiva/Ucniacrtzdomci.pdf> in s <http://www.zrss.si/pdf/Ucniacrt-dopolnilni-pouk-slovenscine.pdf>.